

БОЛАЛАРДА ЭНТЕРОКОЛИТ КАСАЛЛИГИНИ КЕЧИШИ.*Кудратова Г.Н.*

Аннотация. Болаларда энтероколит касаллиги — бу ингичка ва йўғон ичакнинг яллиғланиш касаллиги ҳисобланиб биргаликда учрайди. Касаллик патоген бактериялар, вируслар билан инфицирланганда, аллергик, механик ёки токсик омиллар таъсирида келиб чиқади. Касаллик қоринда ҳар хил типдаги оғриқ билан, қабзият ёки диарея белгилари, интоксикация синдроми кўринишда намоён бўлади.

Калит сузлар: Болалар, энтероколит, энтеросорбентлар.

Ташхис қўйишида ультратовуш, эндоскопик рентгенологик текшириш усууллари, ва серологик, бактериологик таҳлиллар ўтказилади. Болаларда энтероколитни даволаш қўйидагиларни ўз ичига олади: диетотерапия фармакотерапия (энтеросорбентлар, пробиотиклар, антибиотиклар ва антипротозой препаратлар).

Умумий маълумотлар

Энтероколит синдроми ошқозон-ичак трактининг инфекцион ва ноинфекцион касалликларида кўп учрайди.

Сабаблари. Энтероколитни этиологик омиллари - инфекцион ва ноинфекционга бўлинади. Болаларда кўпинча инфекцион энтероколитни ичак таёқчаси чақиради, ноинфекцион энтероколит эса ўткир респиратор вирусли касалликлардан кейин ривожланади. Ичакларни яллиғланишини бактериялар (салманеллалар эшериҳа коли, иерсиноз ва шигеллар), вируслар (ротовирус, коронавирус) ва паразитар инвазиялар (амёбиоз, балантидиоз, лямблиоз) чақиради. Инфекцион энтероколитлар эрта ёшдаги болалар ва мактабгача бўлган болалар учун хос Инфекциядан ташқари энтероколитни ривожланишига қўйидагилар туртки бўлиб ҳисобланади.

- Сезувчанликни ошиш реакцияси**

Ичакни яллиғланиш белгилари экссудатив диатези бор болаларда кузатилади. Бу болалар овқат аллергиясига мойил бўлади.

- Токсинлар.** Йўғон ва ингичка ичакни шиллиқ қаватини тўғридан-тўғри заарловчи таъсир кўрсатади, ундан ташқари химик моддалар, пестицидлар, баъзи бир дори препаратлари ҳам заарлайди

Ўткир энтероколит агар бола билмасдан майший химия моддаларини ёки бошқа хавфли моддаларни ичиб қўйса кузатилади, сурункали энтероеолит узоқ муддатда дори препаратлари қўлланганда ривожланади.

- **Механик заарланиш** - бу патология ичак деворини босилиши билан ва ахлатни қаттиқ қисми заарлашидан келиб чиқади , кўпинча сурункали қабзиятда кузатилади

- **Ичак ишемияси.** Некротик энтероколитни асосида томирларни бузилиши ётади қон билан таъминланиши етарли бўлмаганлиги ва томирлар тромбози билан биргаликда ичак деворида некроз ривожланишига олиб келади.

Патогенез

Касалликни ривожланиш механизми ичак деворини шиллиқ қаватини заарланишига асосланган, кейинчалик патологик жараённи ичак деворини ҳамма қаватига тарқалишига олиб келади. Ошқозон-ичак трактини фаолиятини бузилиши натижасида ичак деворида овқат маҳсулотларинини ҳазм бўлиши ва ичак бушлиғида эса овқат моддаларни , сувни ва тузларни суримишини бузилишига олиб келади. Яллигланиш ичакда перисталтикані ўзгариши яъни тезлашиши секинлашиши билан кечади, маҳаллий иммунитет пасаяди ва микрофлорани бузилишига олиб келади

Болаларда энтероколитни белгилари.

Болаларда энтероколитни клиник белгиси ичакни заарланиш даражасига боғлиқ. Асосий белгилари- нажасини бузилиши, қорин бушлиғида оғриқ бўлиши, ўткир кечишида спазм ва кучли оғриқ бўлиб, бемор аниқ жойини кўрсатаолмайди. Қорин соҳасини ўнг томонида оғриқ бўлиши ва тенезм кузатилиши ошқозон ичак трактининг дистал қисмини заарланганлигидан далолат беради . Энтероколитда нажани бузилиши ҳар хил характерда бўлади: қабзият бўлиши мумкин ёки диарея кузатилади..

Инфекцион энтероколитни ўткир кечишида нажаси суюқ бўлади, кунига 10 марта гача кузатилади. Нажаси суюқ слиз билан баъзан қон ёки йиринг бўлиши мумкин, Ундан ташқари кўнгил айниш, қусиш ҳам қўшилиши мумкин Сурункали кечишида 2-5 кун қабзият бўлиб, кейин бир неча кун диареяга алмashiши мумкин.

Болаларда энтероколитга хос умумий белгилар:: Ҳолсизлик, дармонсизлик, уйқучанлик, овқат емаслик . Ичак инфекциясига хос умумий заҳарланиш белгилари- иситмаси баланд бўлади, боши оғрийди, танаси қоқшаб оғрийди.

Агар сурункали патология билан бола даволанмаса ҳазм қилиш тизими ёмонлашиб боради, натижада нутрит етишмовчилиги ва гиповитаминоз белгилари пайдо бўлади.

Асоратлари

Ўткир энтероколитда диарея сувсизланиш билан кечади, айниқса 5 ёшгача бўлган болалар учун хавфли ҳисобланади. Эксикозни оғир даражасини ривожланишида гемодинамика бузилади, хушида ўзгариш кузатилади, терини

тургори пасаяди. Ичак инфекциясими оғир шаклида дегидратациядан ташқари, панкреатит (10-12%), гепатит (10%) , (7-8%) пиелонефрит билан асоратланиши мумкин. Яллиғланиш жараёни натижасида ичак қаватларида эрозия, перфорация ва ичак деворини пенетрациясига олиб келиши мумкин. Эрта ёшдаги болаларда ичак перистальтикаси тезлашганда инвагинацияга, ичакни буралиб қолишига олиб келиши мумкин. Баъзи дори моддаларини қабул қилганда ёки токсинлар тушганда мегаколонни шаклланишига олиб келади.

Энтероколитни диагностикаси

Энтероколитни клиник белгилариға асосланиб ва ташхисни аниқлаш учун болалар гастроэнтерологи, инфекционисти иммунолог ва аллергологларни жалб этган ҳолда патологияни сабабини аниқлаш ва клиник ташхис қўйиш

Бемор болага қўйидаги текшириш усуллари ўтказилади.:

- **Корин бўшлиғида УТТ ўтказиши.**

УТТ диагностикаси —оддий ва ноинвазив усул бўлиб, яллиғланишни сонографик белгиларини ошқозон-ичак трактини тузилишини ва функционал бузилишларини, аниқлайди. Ўткир хирургик патологияларни бор-йўқлигини аниқлаш учун скрининг қилинади.

- **Корин бўшлиғини рентгенография қилиши.**

Ошқозон-ичак трактини шиллик қаватини структурасини ва мотор функциясими баҳолаш учун рентгенологик расмларни контрастли ирригография билан бирга кўриш аҳамиятга эга.

- **Эндоскопик текшириш..**

Болалар гастроэнтерологиясида ичак полипозига шўбҳа бўдганда,, ярали колит ёки Крон касаллигига колоноскопия қўлланилади

Хозирги вақтларда ошқозон-ичак трактини оғриқсиз кўриш усулларидан бири—видеокапсули эндоскопия ҳисобланади, зондсиз йўғон ва ингичка ичакни ҳолатини кўриш мумкин.

Нажани таҳлили.

Энтероколитда нажани текширганда ҳазм бўлмаган клетчатка, нейтрал ёғ томчилари мушак толалари аниқланади.

Нажада слиз ва лейкоцитларни бўлиши яллиғланиш белгиси ҳисобланади. Инфекцион характерда эканлигини тасдиқлаш учун бактериологик текшириш ўтказилади.

Серологик реакциялар.

Энтероколитни сабаби вирусли бўлса ёки бактериал инфекцияларни тезлаштириш мақсадида қонда РПГА аниқланади. Антителалар титри 4 марта ва ундан кўпга ошса реакция мусбат деб ҳисобланади. Патоген бактерияларни ДНК ни аниқлаш учун ПЦР қўлланилади.

Даволаш

Диетотерапия

Энтероколитни ўткир кечишида - оч қолиш, слизли бутқалар ва ёғсиз шурвалар берилади, кейин диета кенгайтирилиб борилади. Сурункали кечишида дағал овқатлар, экстрактив моддалар чегараланади. Агар бемор болада диарея ва сувсизланиш белгиси қозатылса, регидратациян терапия ўтказиш керак. Эксикозни енгил даражасида bemor болага энтерал йўл билан bemorni тана вазнига 10-15 мл суюқликни ҳисоблаб берилади. Дегидратацияни ўрта ва оғир даражасида bemor сувни ичишдан бош тортганда тузли эритмалар вена ичига қўйилади.

Медикаментоз даволаш.

Дорилар билан даволашда энтероколитни сабабларини ҳисобга олган ҳолда танланади:

- **Антибактериал препаратлар.**

Ичак антисептикалари, сульфаниламиidlар ёки протозойларга қарши дорилар қўлланилади. Буларни бактериологик текшириб ва чақиравчисини аниқлагандан кейин bemorларга берилади аммо, инфекцион энтероколитларни енгил шаклида антибиотиклар қўллаш шарт эмас..

- **Нажани нормаллаштириш учун қўлланиладиган моддалар.**

Беморда сурункали қабзият аниқланса ахлатини юмшатадиган,ичак моторикаси яхшилайдиган шамчалар юборилади. Агар дорилар ылан даволаш эффект бермаса, унда клизма қилинади. Ахлати суюқ бўлса диареяга қарши препаратлар бериш тавсия этилади.

Энтеросорбентлар

Энтеросорбентлар қўидаги вазифаларни бажаради, организмдан токсин ва бактерияларни боғлаб чиқаради газ ҳосил бўлишини ва ичак коликасини бартараб этади. Булар биринчи диспептик белги пайдо бўлганда қўлланилади.

Пробиотиклар.

Дисбактериоз кузатилганда энтероколитни даволаш билан бирга пробиотиклар берилади: бифидо ёки лактобактерии ва ҳ.к. булар ичак микрофлорасини фаолиятини тезда тиклайди.

- **Ферментлар.**

Сурункали энтероколитда панкреатик энзималар берилади, булар ингичка ичакда ҳазм қилиш жараёнини яхшилайди, нажасини нормаллаштиради.

Агар bemorda қўшимча билиар патология қозатылса холеретик ва холекинетик, препаратлар яхши эффект беради, минерал сувлар тавсия этилади.

Хирургик даволаш Энтероколитни асорати ичакда перфорация, перитонит қон кетиш билан кузатылса болалар хирургиясини ёрдами керак бўлади.

Оқибати ва профилактика

Ўткир инфекцион энтероколитни вақтида ташхислаб ва даволанса бир неча ҳафтада тузалиб кетади ва ўзидан асорат қолдирмайди.

Ичакни сурункали яллигланиши кўпинча туғма аномалиялари ва ҳамроҳ касалликлари бор болаларда учрайди.

Оқибати асосий касалликни оғирлик даражасига ва оқсил-энергитик етишмовчиликни даражасига боғлиқ .Комплекс терапия ўтказилганда тўлиқ ремиссияга эришиш мумкин.

Профилактика

Бирламчи профилактика -- ичак инфекциясини олдини олиш, шахсий гигиена қоидаларига реоя қилиш, инфекцион касаллар билан контактда бўлмаслик, касалликни ўз вақтида даволаш. Рецидивни олдини олиш учун беморлар узоқ вақт давомида диетага амал қилиши ва шифокор тавсияларини тўлиқ бажариши лозим.

Адабиётлар

- Гиршпрунг-ассоциированный энтероколит у детей/ Д.А. Морозов, Е.С. Пименова, Г.А. Королев// Вопросы практической педиатрии. – 2019.
- Рациональная профилактика осложнений острых кишечных инфекций в практике педиатра/ Т.А. Руженцова, Н.А. Мешкова// Лечащий врач. – 2019.
- Детские болезни/ Н.П. Шабалов. – 2017.
- Кудратова Г., Холмуродова З. Определение количества мочи в желудочном соку у больных анемиями и его значение //Журнал гепатогастроэнтерологических исследований. – 2021. – Т. 2. – №. 3.1. – С. 36-41.
- Ergashevna K. Z. DETERMINATION OF UROPEPSIN IN URINE IN IRON DEFICIENCY ANAEMIA IN EARLY CHILDREN AND ITS SIGNIFICANCE //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2025. – Т. 38. – №. 1. – С. 86-88.
- Nazhmitdinovna K. G., Ergashevna K. Z. CLINICO-MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF GASTRODUODENAL LESIONS IN CHILDREN AND ADOLESCENTS //JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH. – 2024. – Т. 3. – №. 3. – С. 37-40.
- Кудратова Г. Н., Холмуродова З. Э. CHANGES IN THE SECRETORY-ENZYMATIC FUNCTION OF THE GASTRIC IN INFANT CHILDREN DEPENDING ON THE SEVERITY OF ANEMIA //ЖУРНАЛ ГЕПАТОГАСТРОЭНТЕРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2022. – №. SI-2.
- Этиопатогенетическая терапия острых кишечных инфекций у детей на современном этапе/ А.А. Новокшонов, В.Ф. Учайкин, Н.В. Соколова // Лечащий врач. – 2010.